

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินการจัดทำสารสนเทศ โดยอาศัยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคม เพื่อประมวลผลข้อมูลแล้วจัดส่งเผยแพร่ไปยังผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานในสถานที่ต่าง ๆ โดยมีการจัดระบบให้ใช้ข้อมูลร่วมกันได้ ทำให้สารสนเทศนั้นมีประโยชน์ และสามารถใช้งานได้หลากหลาย (ประเสริฐ แก้วเพ็ชร, 2548, หน้า 9) โดยเฉพาะในสถานศึกษาแต่ในสถานศึกษาบางแห่งยังขาดรูปแบบระบบสารสนเทศ อีกทั้งผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับเบื้องต้นเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษายังไม่มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องได้รับการพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จะนำมาพัฒนาการบริหารจัดการและการบริการทางการศึกษา สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา มีปัญหา และอุปสรรคในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (พูนศักดิ์ ลักกทัตติยกุล, ม.ป.ป.)

1. ด้านการกระจายโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการศึกษา มีสถานศึกษาจำนวนหนึ่งที่โทรศัพท์ยังไม่ถึง และคอมพิวเตอร์ยังไม่มีหรือมีแต่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ และที่มีอยู่ก็ขาดการบำรุงรักษา รวมทั้งไม่อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะคู่สายโทรศัพท์ยังมีบริการไม่ทั่วถึง อาจจะเป็นไปได้ว่าสถานศึกษาเหล่านี้อยู่ในท้องถิ่นที่ห่างไกล ดังนั้น สถานศึกษาต้องรีบดำเนินการเพราะเป็นพื้นฐานที่จำเป็นไปสู่ระบบอินเทอร์เน็ต

2. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ครูใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพครูน้อยมาก และคอมพิวเตอร์มีจำนวนไม่พอกับความต้องการที่ครูจะใช้ แสดงให้เห็นว่าครูยังต้องได้รับการพัฒนา ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อีกเป็นจำนวนมาก และสถานศึกษาก็ต้องจัดหาคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอต่อความต้องการของครู

3. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการ และให้บริการทางการศึกษา สถานศึกษายังขาดรูปแบบระบบสารสนเทศ ผู้บริหารให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับเบื้องต้น แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษายังไม่มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องได้รับการพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่จะนำมาพัฒนาการบริหารจัดการและให้บริการทางการศึกษา

4. ด้านการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาตนเองของครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศยังขาดความต่อเนื่อง บางคนใน 3 ปีที่ผ่านมา ยังไม่เคยไปเข้ารับการฝึกอบรมด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเลย แสดงให้เห็นว่า ครูได้รับการพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารยังไม่ทั่วถึงเพราะมีครูอีกจำนวนหนึ่งที่ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา ยังไม่เคยได้รับการอบรมด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

องค์กรจำนวนมากเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ในโลกยุคใหม่ที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ที่ความรู้กลายเป็นปัจจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญ การมุ่งสู่ “องค์กรแห่งการเรียนรู้” จึงเป็นเป้าหมายสำคัญที่องค์กรจำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้น โดยเร็ว โดยแนวทางในการพัฒนาที่องค์กรส่วนใหญ่ใช้เพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้นมักเริ่มจากการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันและการพัฒนาบุคลากร ในองค์กรทั้งในระดับผู้บริหารและพนักงาน ให้เป็นคนแห่งการเรียนรู้และรักการเรียนรู้ ตลอดเวลาที่ปฏิบัติงาน (on-the-job learning) และการเปลี่ยนแปลงระบบต่าง ๆ ในองค์กรให้รองรับ อาทิ การปรับโครงสร้างในองค์กร การสร้างระบบที่มอบอำนาจในการเรียนรู้ (people empowerment in learning) ที่สนับสนุนพนักงานให้เกิดการเรียนรู้

ด้วยตนเอง ระบบโศกงานที่เปลี่ยนจาก “สั่งการ” สู่ กลยุทธ์แบบ “สอนงาน” การสร้างระบบการให้รางวัล ระบบการประเมินผลที่จูงใจให้คนในองค์กรเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมใหม่ในองค์กรที่รองรับ เช่น วัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม วัฒนธรรมองค์กรที่เปิดโอกาสให้คิดแตกต่าง วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เป็นต้น รวมทั้งการสร้างบริบทหรือสภาพแวดล้อมในองค์กรให้เอื้อต่อการเรียนรู้ นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างสมบูรณ์ อาทิ การปรับปรุงสภาพของห้องอาหาร ทางเดิน พื้นที่ต่าง ๆ ในสำนักงาน ให้เป็นโซนแห่งการเรียนรู้ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกระบวนการขององค์กรแห่งการศึกษานั้น เป็นกระบวนการบริหารที่เน้นให้คนทำงานมุ่งมั่นเรียนรู้ผสมผสานอยู่ในกระบวนการทำงาน (work process) เป็นสำคัญ แนวคิดการบริหารองค์กรในยุคใหม่นี้จึงได้เปลี่ยนรูปแบบจากการพัฒนาทักษะในศูนย์ฝึกอบรม (training center) ไปสู่การสร้างศูนย์การเรียนรู้ (learning center) ให้เกิดขึ้นในองค์กร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีระบบพัฒนาและประกันคุณภาพหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ประกอบด้วยปัจจัยคุณภาพ 8 ข้อ ครอบคลุมตลอดทั้งกระบวนการในการผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา และส่วนสำคัญหลักทั้งหมด ได้แก่ การจัดทำหลักสูตร, การบริหารจัดการหลักสูตร, กระบวนการจัดการเรียนการสอนและการวิจัย, บัณฑิต, ผลงานวิจัย และการติดตามประเมินผล เพื่อให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยมหิดล และวิสัยทัศน์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

ปัจจัยคุณภาพข้อ 1 ทิศทาง นโยบาย และความพร้อมในการสร้างและปรับปรุงหลักสูตร หลักสูตรต้องมีการกำหนดปรัชญา และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ชัดเจน โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับทิศทางและนโยบายของมหาวิทยาลัย และคณะต้นสังกัด จัดเตรียมความพร้อมในการเปิดสอนหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา และต้องติดตามประเมินผลการดำเนินงานของหลักสูตร เพื่อปรับปรุงให้สามารถผลิตบัณฑิตและผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ

ปัจจัยคุณภาพข้อ 2 การบริหารจัดการหลักสูตร หลักสูตรต้องกำหนดให้มี คณะกรรมการบริหารหลักสูตร เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบการบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร การกำหนดอาจารย์ การบริหารจัดการ ทรัพยากรที่ ได้รับจัดสรร การกำหนดระบบสารสนเทศที่เหมาะสม กระบวนการ การผลิตบัณฑิต การควบคุมมาตรฐาน และติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อนำมาใช้ในการ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยคุณภาพข้อ 3 การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรต้องกำหนดและควบคุม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์ นักศึกษา วิธีการ จัดการเรียนการสอน และกระบวนการทำวิจัย เพื่อมุ่งให้สามารถผลิตบัณฑิตและ ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ

ปัจจัยคุณภาพข้อ 4 การจัดการด้านสารสนเทศ หลักสูตรต้องกำหนดระบบ สารสนเทศที่เอื้อต่อการพัฒนาและประเมินผลหลักสูตร

ปัจจัยคุณภาพข้อ 5 การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ หลักสูตร ต้องจัดให้มีการส่งเสริมให้นักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ

ปัจจัยคุณภาพข้อ 6 การพัฒนาคุณภาพงานวิจัยสู่มาตรฐานสากล หลักสูตรต้อง กำหนดระบบและกลไกเพื่อพัฒนาคุณภาพงานวิจัยสู่มาตรฐานสากล เพื่อให้สอดคล้อง กับทิศทางการเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย

ปัจจัยคุณภาพข้อ 7 การส่งเสริมวัฒนธรรม และวิถีสังคมไทย หลักสูตรควรมี การส่งเสริมให้นักศึกษามีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

ปัจจัยคุณภาพข้อ 8 การประเมินคุณภาพหลักสูตร คุณภาพบัณฑิต และ คุณภาพงานวิจัย

ระบบพัฒนาและประกันคุณภาพหลักสูตรบัณฑิตศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าจำเป็นต้องพัฒนาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ในด้านใดบ้าง และสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานของหน่วยงาน และพัฒนา ด้านการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อสนับสนุนระบบการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น และในการพัฒนาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มีความจำเป็น ที่ต้องมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานในส่วนของหน่วยงาน พัฒนาระบบและสารสนเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล จึงสนใจที่จะศึกษา ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และความต้องการพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ เพื่อเป็นศูนย์กลางจัดการศึกษาและการเรียนรู้ สำหรับอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบการเรียนการสอนที่ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล จึงจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ที่มีความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากในปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความจำเป็นในด้านของการเรียนการสอน ด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นอย่างยิ่ง และจำเป็นต้องศึกษาความต้องการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษابัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความต้องการในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ของอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษابัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

สมมติฐานของการวิจัย

1. อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษابัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มีปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแตกต่างกัน

2. อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษابัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มีความต้องการที่จะพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ศึกษาคือ บุคลากรของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ประกอบด้วยอาจารย์ จำนวน 400 คน เจ้าหน้าที่ จำนวน 200 คน และนักศึกษา จำนวน 1,400 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ บุคลากรของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ประกอบด้วย อาจารย์ จำนวน 200 คน เจ้าหน้าที่ จำนวน 133 คน และนักศึกษา จำนวน 311 คน

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ ประเภทของบุคลากร คือ (1) อาจารย์ (2) เจ้าหน้าที่ และ (3) นักศึกษา
2. ตัวแปรตาม
  - 2.1 ปัญหาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
  - 2.2 ความต้องการในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ของอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เทคโนโลยีสารสนเทศ (information technology) หมายถึง อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมประมวล เก็บรักษาและเผยแพร่ข้อมูลและสารสนเทศ โดยรวมทั้งฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ฐานข้อมูล และการสื่อสาร โทรคมนาคม
2. ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง ปัญหา อุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และความไม่สะดวกในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
3. ศูนย์การเรียนรู้ (learning center) หมายถึง ศูนย์กลางจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ สำหรับอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
4. ความต้องการ หมายถึง ความต้องการในการสร้างศูนย์การเรียนของอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษابัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษابัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
2. ได้ทราบความต้องการพัฒนาศูนย์การเรียนของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์การเรียนของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล